

volaní«, ktorý je ovládaný základnou priekopníckou myšlienkou, že každé umiestnenie mladistvého v podniku je základom »záväzku výchovy v povolání« a určuje zamestnávateľovi verejnoprávne výchovné úlohy, môže sa počítať s tým, že tento zákon bude mať vplyv na rozšírený výklad pojmu vychovávateľa. Tým istým smerom ide aj nová koncepcia § 174 nariadenia o vyrovnaní trestného práva zo dňa 25. mája 1943, ktorá stavia odteraz pod trest každého, kto zneužije k nemravnosti človeka, mladšieho ako 21 rokov, svereného mu k výchove, vzdelaniu, dozoru a starostlivosti.

Zdarný vývoj mladistvého je silno závislý na tom, ako sa zamedzuje škodlivému vplyvu okolia. Vždy znova sa ukazuje u zanedbaných detí, aký škodlivý vplyv mali na ne zlé styky, podradná literatúra a pod. Za to sú zodpovední vychovávateľia, predovšetkým rodičia. K zostreniu ich pocitu zodpovednosti vytvoril sa v § 4 nariadenia o doplnku trestného práva mládeže z r. 1940 všeobecný trestný predpis proti zanedbaniu povinného dozoru. Hrozí uväznením až na 6 mesiacov, uzamknutím alebo peňažným trestom tomu, kto ako povinný dozorom nedával dostatočný pozor na osobu pod 18 rokov, pravda, len za predpokladu, že mladistvý dopustí sa trestného činu (krádež, podpaľačstvo z nedbalosti), ktorý dozerajúci pri patričnom dozore mohol zamedziť.

Dr. Ján Urban, univ. asistent:

Dokazovanie súkromnou listinou podľa § 317 ods. 3 Osp.

I. Úvod.

Právny úkon možno uzavrieť buď výslovne (slovom, písmom, posunkom), buď mlčky (konkludentným činom). Zásadne možno ho uzavrieť bezformálne. V určitej forme musí byť právny úkon uzavretý len vtedy, keď to predpisuje zákon, alebo keď sa strany na určitej forme dohodly. Najčastejšou formou je forma písomná — forma verejnej alebo súkromnej listiny.

Forma pri právnom úkone môže hrať dvojakú úlohu: buď je podmienkou platnosti právneho úkonu, buď je podmienkou dokázateľnosti. Na rozoznanie, či forma je podmienkou tej alebo onej skutočnosti, platí zásada, že zákonom predpísaná forma je zásadne podmienkou platnosti právneho úkonu; u súkromnej listiny je tomu tak vždy, u verejnej listiny vyžaduje sa forma buď k platnosti, alebo k dokázateľnosti, podľa toho, čo predpisujú špeciálne normy na dotýčny prípad sa

vzťahujúce.¹⁾ Ak si písomnú formu vymienili strany, má sa v pochybnosti za to, že písomnosť má slúžiť len na zaistenie dôkazu (zás. rozh. č. 66).

Ak sa vyžaduje forma súkromnej listiny k platnosti právneho úkonu, je tento platný len vtedy, keď sa stal vo forme, predpísanej normami všeobecného súkromného práva alebo iných materiálnych právnych predpisov (napr. § 312 Obch. z.); ak má byť listina dôkazom, musí sama vyhovovať ešte určitým požiadavkám, určeným v § 317 Osp.

II. Dokazovanie.

Dokazovanie, ako procesný prostriedok, ktorým sa strany snažia presvedčiť sudcu o pravdivosti svojich tvrdení, má v procese postavenie primerané svojej dôležitosti. Najdôležitejším dôkazným prostriedkom je listina. Listina má oproti ostatným dôkazným prostriedkom tú výhodu, že ani uplynutím dlhšieho času sa jej obsah nemení. Pamäť svedka, odhad znalca ako aj ostatné prostriedky nemajú tento charakter nemenlivosti a sú preto dôkazom omnoho nespoľahlivejším, ako je listina. Tieto nedostatky poznal aj zákonodarca a postavil dokazovanie listinou na prvé miesto ako dôkazný prostriedok dostačujúci na preukázanie spornej skutočnosti, ba na dôkazný prostriedok výlučný v tom smysle, že ak možno úspešne previesť dôkaz listinou, ostatné dôkazy majú sa pominúť.

III. Dôkaz listinou.

Listinou v smysle Osp. rozumieme každý predmet, ktorý obsahuje nejakú ľudskú myšlienku skutočne vyslovenú a túto vyjadruje navonok spôsobom smyslami chápatelným. Niekedy sa vyžaduje aj to, aby prejav myšlienky alebo vôle bol s hľadiska dokazovanej skutočnosti relevantný.²⁾ Okolnosti, z akého materiálu je predmet alebo akým písmom (interpunkciou) je listina písaná, nie sú pre pojem listiny dôležité. Nie je dokonca potrebné ani to, aby na listine bol podpis; aj listina bez podpisu obsahuje určitú ľudskú myšlienku a ako taká môže slúžiť za dôkaz.³⁾ Nevyžaduje sa ani to, aby listina bola predurčená na dokazovanie určitej skutočnosti,⁴⁾ lebo podstatné je nie úmysel, ale skutočnosť, že listina obsahuje urobený prejav.

Po stránke pozitívnej musí však listina, aby mohla byť dôkazným prostriedkom, splniť určité podmienky, a to:⁵⁾

¹⁾ Dr. Luby, str. 332 a násl.

²⁾ Jancsó, str. 199.

³⁾ Dr. Gaár I., str. 153; Dr. Schönke, str. 214.

⁴⁾ Dr. Schönke, tamtiež.

⁵⁾ Dr. Hora II., str. 112 a násl.

- a) pravosti — t. j. musí pochádzať od toho, kto je označený ako vystaviteľ,
- b) nesfalšovania — t. j. obsah listiny nesmie byť v podstatných bodoch neoprávnenou osobou zmenený alebo falošne zriadený,
- c) vonkajšej bezchybnosti — t. j. musí byť bez škrtov, vymazovania a pod.

Podmienka pravosti splňuje sa pri verejnej listine domnienkou, pri súkromnej listine predložením v pôvodine.⁶⁾ Keďže súkromná listina dokazuje, že vystaviteľ si osvojil prejav v nej obsiahnutý, treba pri dokladovaní, aby listina bola predložená v pôvodine, kde je to osvojenie zrejmé. Pôvodinou rozumieme tú listinu, ktorá prejav alebo myšlienku najprv obsahovala, alebo na ktorej sa podpis poprvé skutočne stal; ostatné listiny sú buď kópiou alebo odpisom a ako také nepoživávajú plnú dôkaznú moc, ale súd o nich voľne uvažuje. O dôkaznej moci listiny sfalšovanej alebo chybné súd voľne uvažuje (§ 320 Osp.). Sfalšovanie alebo chybnosť sa dokazujú dopytom na úrade, porovnaním písma, výsluchom svedkov príp. ohliadkou samej listiny.

Osp. rozoznáva dva druhy listín: verejné a súkromné, podľa toho od koho pochádza listina. Na základe tohto rozdelenia pripína Osp. rozličnú dôkaznú moc verejnej a súkromnej listine. Verejná listina je vždy úplným dôkazom, súkromná listina však len, ak sú splnené podmienky uvedené v § 317 Osp. Plnodôkaznosť je výnimkou z pravidla voľného sudcovského uvažovania. Listiny totiž zväčšujú záruku právnej istoty a preto, aby strana nebola v dôvere v listinu sklamaná, zákon ju vyníma zpod voľného sudcovského uvažovania dôkazov.⁷⁾ K tomu však, aby listina vyhovelá týmto požiadavkám, treba určiť tie hmotnoprávne normy, ktoré poskytujú záruku právnej istoty, ako aj formy procesnoprávne.

Procesnoprávne predpisy o forme listín obsahujú §§ 315 (verejná listina) a 317 (súkromná listina) Osp. Pre súkromnú listinu platný § 317 určuje tieto prípady, kedy je listina plným dôkazom o tom, že si vystaviteľ prejav v nej obsiahnutý osvojil:

- a) listina vlastnou rukou písaná a podpísaná (holograf),
- b) listina písaná cudzou rukou a podpísaná pred dvoma vidímujúcimi svedkami alebo uznanie podpisu pred dvoma vidímujúcimi svedkami (alograf),
- c) podpis alebo znak ruky na listine súdne alebo verejno-notársky overený,
- d) listina písaná cudzou rukou a podpísaná plnoprávnym obchodníkom firmou.

⁶⁾ Dr. Schönke, str. 215.

⁷⁾ M. I.

Okrem týchto prípadov nemôže byť súkromná listina plným dôkazom.

IV. Osobitný prípad dokazovania.

Povšimnutia hodným prípadom je ustanovenie posledného odseku § 317 Osp., ktoré vytvára určitú favorabilnú výnimku pri dokazovaní súkromnou listinou u obchodníka. Táto zvláštnosť, ktorá v starom osp. (zák. čl. LIV/1868) chýbala,⁸⁾ bola pojatá do nového Osp. (zák. čl. I/1911) pod vplyvom formulácie § 313 Obch. z. (zák. čl. XXXVII/1875), ako normy vy danej pred novým Osp. Tento paragraf totiž stanoví, že k platnosti písomných smlúv stačí, keď listinu podpíše zaviazaná strana. Hoci táto norma je len hmotným právnym pravidlom platnosti úkonu, predsa Osp. berie na ňu zreteľ a upravuje listiny obchodníkov ako osobitnú skupinu plnodôkazných listín. Túto výhodu požívajú súkromné listiny podpísané firmou obchodníka pre svoje špeciálnu povahu. Obchodný zákon totiž predpisuje pod pokutou registrovanie firmy obchodníka, čím sa stáva aj podpis pri registrácii uverejnený každému prístupným a nadobúda zväčšenej vieryhodnosti oproti podpisu obyčajnému.

Zvláštne postavenie súkromných listín práve uvedených odôvodňuje dôvodová zpráva tým, že táto výnimka zodpovedá požiadavkám riadneho obchodného styku a ustanoveniam § 313 Obch. z.

Z porovnania § 317 Osp. a § 313 Obch. z. je zrejmy súvis oboch paragrafov: to, čo platí podľa Obch. z. ohľadne platnosti obchodných úkonov (holý podpis zaviazaného bez svedkov), platí podľa Osp. ohľadom dokázateľnosti,⁹⁾ ale len ohľadne podpisu obchodníka, »ktorý je povinný dať si svoju firmu zapísať«, t. j. obchodníka plného práva. Medzi oboma predpismi je zásadný rozdiel v tom, že § 313 Obch. z. je právnym pravidlom pre formálnu platnosť právnych úkonov obchodných a je teda pojatý do § 319 Osp., kým § 317 Osp. je právnym pravidlom dokázateľnosti právneho úkonu. Ustanovenie Obch. z., ako aj iných noriem, spomenutých v § 319 Osp., nemožno použiť ako normy smerodajné s hľadiska dokaznej moci. Jestvovanie a stupeň dokaznej moci súkromnej listiny, ktorá sa od formálnej platnosti právnych úkonov rozlišuje, treba posúdiť len podľa predpisov Osp.¹⁰⁾

Iný názor zastáva Magyary,¹¹⁾ ktorý interpretujúc § 317

⁸⁾ Podľa predpisov zák. čl. LIV/1868 radily sa listiny obchodníkov medzi tie listiny, ktoré majú plnú dôkaznú moc aj vtedy, keď majú menej náležitostí, ako predpisuje Osp. ale pritom sú vystavené podľa predpisov dotyčného materiálneho práv. predpisu.

⁹⁾ Dr. Nagy, str. 169, pozn. 14.

¹⁰⁾ Dr. Kovács, str. 716 a násl.; Gottl, str. 249; Jancsó, str. 209.

¹¹⁾ Str. 427 a násl.

Osp. tvrdí, že ak zákon viaže platnosť právneho úkonu na osobitné náležitosti, má súkromná listina vystavená podľa týchto náležitostí plnú dôkaznú moc v spore, a to i vtedy, ak týchto formálnych náležitostí je menej, ako ich predpisuje § 317 Osp. a že § 319 Osp. je len nešťastnou formuláciou tejto myšlienky. Pri interpretácii však hlavnou zásadou je správnosť, lebo k tomu, aby sme mohli danú normu aplikovať na daný prípad, musíme ju správne interpretovať, t. j. zistiť obsah a rozsah právnych noriem. Keďže však správnosť nie je vlastnosťou poznávaných noriem (tie sú len objektom), ale vlastnosťou našich výsledkov interpretácie, budú naše výsledky správne len vtedy, keď budú tvoriť logickú a empirickú jednotu s danými právnymi normami.¹²⁾ Musíme teda zisťovať smysel slov podľa ich súvislosti v kontexte a nie osihotene.

Túto požiadavku názor Magyaryho nespĺňa, lebo keby skutočne tomu tak bolo, bolo by úplne stačilo, keby Osp. predpisoval, že k tomu, aby listina bola plným dôkazom, stačí, že bola vystavená podľa hmotných právnych pravidiel o platnosti úkonov a dlhé vypočítavanie v § 317 Osp. mohlo odpadnúť. Avšak tak, ako Osp. neurčuje podmienky platnosti úkonu, ale len podmienky, pri ktorých listina môže byť plným dôkazom v spore a ponecháva nedotknuté predpisy o platnosti, nemôžu byť predpisy o platnosti právneho úkonu platné pre jeho dokázateľnosť. Nesprávnosť tvrdenia Magyaryho vyplýva aj z toho, že je možný prípad, kedy listina, formálne nevyhovujúca predpisom o platnosti, môže byť použitá ako plný dôkaz v spore ohľadne iných skutočností v nej obsiahnutých, ak len vyhovuje ustanoveniam Osp.¹³⁾

Tento rozbor doplníme si ešte pojednaním o dôkaznej moci súkromnej listiny. Dôkaznou mocou rozumieme schopnosť listiny presvedčiť sudcu, že prejav v nej obsiahnutý si vystaviteľ osvojil. Táto dôkazná moc môže byť pri súkromnej listine buď absolútna, ak je listina vystavená podľa náležitostí § 317 Osp., alebo relatívna, ak týmto náležitostiam nevyhovuje. Jej relatívnosť záleží v tom, že je ona závislá od voľného sudcovského uvažovania. Každá dôkazná moc je:¹⁴⁾

- a) formálna — t. j. každá pravá listina je dôkazom toho, že vystaviteľ urobil prejav v listine obsiahnutý,
- b) materiálna — t. j. listina má význam pre dokazovanú skutočnosť.

Listina má v procese význam len vtedy, keď je s hľadiska dokazovanej skutočnosti relevantná.¹⁵⁾ Právna relevancia je teda podstatnou súčasťou listiny v smysle Osp.

¹²⁾ Dr. Rouček, str. 208 a násl.

¹³⁾ Napr.: Listina neplatná ako testament, môže byť plným dôkazom o odpustení dluhu. (Gottl, str. 249).

¹⁴⁾ Dr. Schönke, str. 215.

¹⁵⁾ Jancsó, str. 199.

Ako sme už vyššie spomenuli, predstavuje nám § 317 Osp. osobitný spôsob dokazovania listinou u obchodníka. Výnimka táto zodpovedá požiadavkám riadneho obchodného styku. Obchodný zákon vyslovuje zásadu, že k platnosti obchodných úkonov nevyžaduje sa spisania ani iných formalít (§ 312). Keď však strany ujednali formu písomnú, sú pre ňu smerodajné náležitosti stranami ujednané. Ak takéto náležitosti ujednané neboly, stačí k platnosti písomnej smluvy, keď listinu podpíše zaviazaná strana. Forma listiny, ako aj to, či ide o holograf alebo alograf sú bez vplyvu na túto platnosť. Osobitné náležitosti (svedkov) vyžadujú sa len u osôb, ktoré nevedia čítať alebo písať. Naproti tomu Osp., ako právne pravidlo dokázateľnosti, vyžaduje splnenie určitých ďalších náležitostí, týkajúcich sa a) plnoprávneho obchodníka, b) podpisu, c) listiny ako celku.

Ad a) Aby súkromná listina bola plným dôkazom podľa posl. ods. § 317 Osp., musí alografnú listinu podpísať »obchodník, ktorý je povinný dať si firmu zapísať«, teda obchodník plnoprávny. Hoci kvalita obchodníka nezávisí od povinnosti k zápisu, Osp. ju vyžaduje preto, aby listiny menších obchodníkov neboly prísnejšie vybavované.¹⁶⁾ Skutočný zápis však Osp. nevyžaduje; stačí povinnosť k zápisu. Obchodník k zápisu nepovinný teda pod tento predpis nespadá a listina písaná cudzou rukou a podpísaná neplnoprávnym obchodníkom nemá plnú dôkaznú moc, ale ju treba pokladať za listinu súkromníka a ako takú zaradiť medzi listiny, ktoré nesplňujú požiadavky § 317 Osp. a o ktorých súd voľne uvažuje podľa § 320. Vylúčiť z dokazovania takúto listinu nemožno, nakoľko § 318 aj takúto listinu pripúšťa ako dôkaz. Dôvodová zpráva vysvetľuje toto pripustenie tým, že nemecký aj rakúsky osp.¹⁷⁾ považuje za plnodôkaznú aj listinu alografnú s podpisom vystaviteľa; nie je preto námietok, aby sudca — podľa princípu voľného uvažovania dôkazov a pri zachovaní platných právnych pravidiel — neuznal aj listinu s holým podpisom vystaviteľa za dôkaz, najmä keď tomu nasvedčujú aj iné okolnosti.

Ad b) K všeobecnému pojmu podpisu vyžaduje sa vlastnoručný podpis strany; faximile alebo štamplia nestačí.¹⁸⁾ (Pozn.: Dr. Kovács tvrdí, že podpis rukou nie je pojmovou náležitosťou.) Za podpis považuje sa celé meno, ale stačí aj meno rodové; krstné meno pravidelne nestačí, výnimka je len u korešpondencie vrchnosti, biskupov a blízkych príbuzných.

¹⁶⁾ M. I.

¹⁷⁾ 294 c. ř. s. znie: Súkromné listiny podávajú, pokiaľ sú podpísané vydávateľom alebo opatrené jeho súdne alebo notársky overeným znamením ruky, úplný dôkaz o tom, že prehlásenie v nich obsažené pochádzajú od vystaviteľa.

¹⁸⁾ Dr. Magyary, str. 427; Gottl, str. 248.

Ďalej je ľahostajné, či upotrebené meno vystaviteľovi zákonne patrí alebo ho on len fakticky užíva, ako napr. pseudonym u spevákov, hercov atď.¹⁹⁾ Je teda plným dôkazom listina podpísaná pseudonymom alebo len krstným menom, keď je to kauzálne v súvisi s povahou listiny.

Pre podpis obchodníka vyžaduje sa podpis »firmou«, t. j. menom obchodníka, pod ktorým obchodník svoj obchod prevodzuje a ktorého používa za podpis. Firma pri podpise listiny musí figurovať teda tak, ako ju obchodník užíva.²⁰⁾ Táto požiadavka je v súvisi s výnimočným postavením, ktoré požívajú listiny podpísané obchodníkmi v procese. Zároveň odpovedá to duchu Obch. zákona, ktorý predpisuje povinnosť zapísať firmu do firem. registra (§ 21), čím je umožnené spolu-kontrahentovi — na základe publicity firmových registrov — overiť si správnosť podpisu obchodníka.

Ad c) Okrem hore uvedených náležitostí, ktoré dávajú listinám plnoprávnym obchodníkov ráz listín poloverejných, sú tu aj ustanovenia odiózne a to najmä v tom smysle, že Osp. nevyžaduje, aby listina písaná v cudzom jazyku bola obchodníkovi vysvetlená a tak, keď podpíše obchodník firmou listinu, zodpovedá to § 317 Osp. aj vtedy, keď on nerozumie reči listiny a nebola mu ani vysvetlená.²¹⁾ Podpis obchodníka firmou totiž predpokladá, že obchodník obsah listiny pozná. Pokiaľ ide o tlačivo alebo o blanketu, predpokladá sa, že boly vyplnené pred podpisom. Dôkaz opaku je však možný a — odhliadnuc od pravdivosti listiny — smeruje len proti dôkaznej moci, teda proti neplatnosti alebo neúčinnosti obsahu vyhlásenia učineneho v listine.²²⁾

V. Záver.

Záverom celého pojednania o osobitnom postavení súkromných listín podpísaných plnoprávnym obchodníkom podľa § 317 posl. ods. Osp. môžeme shrnúť, že tieto listiny, ako poloverejné, sú plným dôkazom v spore proti vystaviteľovi, ak tento je plnoprávnym obchodníkom.

Literatúra:

1. Dr. Luby, Štefan: Slov. všeob. súkromné právo. I. sv. — Bratislava, 1941.
2. Dr. Gaár Vilmos: I. A bizonyitás a polgári perben. — Budapest, 1907.
II. A magyar polgári perendtartás magyarazata. I. k. — Budapest, 1911
3. Gottl Ágost: Polgári perendtartás magyarazatokkal. — Budapest 1911.

¹⁹⁾ Gottl, tamtiež.

²⁰⁾ Dr. Kovács, str. 719.

²¹⁾ Tamtiež.

²²⁾ Gottl, str. 249.

4. *Jancsó György*: A magyar polgári perrendtartás rendszeres kézikönyve. II. k. — Budapest, 1915.
5. *Dr. Kovács Marcel*: A polgári perrendtartás magyarázata. — Budapest, 1927.
6. *Dr. Magyary Géza*: Magyar polgári perjog. — III. vyd. — Budapest, 1939.
7. *Dr. Meszlény Arthur*: Bevezető a polgári perrendtartáshoz. — Budapest, 1911.
8. *Dr. Nagy Ferenc*: A magyar kereskedelmi jog kézikönyve. II. k. VIII. preprac. vyd. — Budapest, 1913.
9. *Dr. Schönke, Adolf*: Zivilprozesrecht. II. Aufl. — Berlin, 1943.
10. *Dr. Hora, Václav*: I. Rukovět ku přednáškám o civ. právu procesním. — 1921.
II. Civilní řád soudní na Slovensku. — Bratislava, 1922.
11. *Dr. Rouček, František*: Výklad a použití zákonů v praxi — Praha, 1942.

Judikatura

Občianske rozhodnutia hlavných súdov v Bratislave a v Prešove.

21.

I. Štát je aktívne legitimovaný požadovať náhradu vydržovaciech a výchovných trov, predbežne vynaložených na nemanželské dieťa Štátnym detským domovom.

II. Rozhodovať o takomto nároku proti nemanželskému otcovi patrí na porad občianskeho sporu.

III. Sporový súd v takomto spore rieši otázku nemanželského otcovstva ako predbežnú otázku, pravdaže s právnym účinkom len pre sporové strany; rozhodnutiu v takomto spore nemusí predchádzať právoplatný rozsudok, vynesený na žalobu nemanželského dieťaťa alebo matky o výživné.*)

Rozhodnutie Hlavného súdu v Prešove z 3. februára 1942, č. Rv II 92/41.

Slovenský štát žalobou podanou proti M. K. sa domáha zaplatenia 5.000 Ks s prísl. na tom základe, že Štátny detský domov vynaložil túto sumu na vydržovanie mal. Evy K., narodenej mimo manželstva. Mal. Eva K. ani jej matka doteraz nepodaly žalobu proti M. K. o výživné nemanželského dieťaťa. Okolnosť, že M. K. je nemanželským otcom, nebola ani iným spôsobom doteraz zistená ani uznaná.

Prvý súd žalobu zamietol. Z dôvodov: Súd zistil, že vydržovacia povinnosť žalovaného doteraz nie je stanovená právoplatným rozsudkom, čo sama žalujúca strana priznala, keďže žiadala spor v smysle § 234 Osp. suspendovať a uložiť

*) Porovnaj Úr. sb. č. 2090, 3892.